

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 12.

У НОВОМ САДУ 24 МАРТА 1888.

ГОД. IV.

ЦИГАНЧЕ.

Безбрижно и мило дете, подигни витице твоје . . .
Како си чупава много! Ах, твоје уснице рујне
И страшно, ватрено око и груди свеже и бујне,
Веселе око моје.

Додај ми златни пехар. Из твојих очију, лане,
Ја читам страсну повест, које се још многи сећа,
Кад Бахус подиже војску на плодне индиске стране,
На земље мирисног цвећа.

У вијорима страсти са дивљом, помамном виком
Скакаше безумна војска од људи, жена и звери;
И древне индиске горе оглашаваху криком
Истока бујне кћери.

Циганче, тако ми Баха! и ја сам међ' њима био . . .
Но ти ми покажи сада, шта чиним ово и гди сам?
Ја видим, да сам пијан, и ако, за што бих крио?
Дирнуо пехар нисам.

Војислав.

ДУХ ВРЕМЕНА САД ЈЕ ТАКИ!

ПРИ ПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГА ЖИВОТА.

ПРВИ ДЕО.

(Наставак.)

 Марковој грчми „код разбијене канте“ раш-
ћеретали се гости, па и не мисле кући; него
де једну, де још једну и таман сад нару-
чили, да им Маркова домаћица испржи које пиле.
И Марко се, ено, већ вија са живином по широком
дворишту. Марко је јунак, који зна и рећи и утећи,
као и на страшну месту постојати, па не жали, ето,
ни крв пролити, кад зазеле то његови гости и
рачуни.

А ту су сви, ту је Брајковачко цело невачко
друштво, осим Бранка, Даринке, Јелене, колара и
његове сестре.

Млади грк, Јеша Дабижић, отпоручио је матери
још пре једнога сахата и јаче, када га је по једном
дечку звала нешто у дућан, јер чека муштерија —
поручио је, да ће „сад од мах“ доћи, па је устао
већ био и пошао. Али је баш дошла у разговор нај-
занимљивија тема при чаши пива, његова најмилија
тема, о томе, како и за што наш народ пропада.
Јеша воли да „политизира“, особито још кад наиђе
на паметна човека.

— За што? Мој господине, ето, за што! — вели

Јеша. — Мој конкурент, онај Јуда код цркве, до-
шао је пре три четири године. Наша славна црквена
општина дала му је своју кућу под кирију. „Сигу-
гуран платиша! Наш Србин мисли, то је наше, па
не мора плаћати. А туђинац то не може рећи.“ Да-
кле, општина му је дала своју кућу, на најбољем
месту у селу. Данас сутра, ако не оде у варош, да
тамо отвори већу радњу, ево мог носа, ако не на-
зида у сред Брајковца најлепшу кућу с магацини-
ма. Ко јамчи, да му наши поштени општинари не
ће баш и продати ту своју кућу, . . . разумете ли
ме: кућу српске црквене православне општине од
мах уз ребро српској православној цркви?! Жалост,
мој господине докторе! Жалост! . . . А знате ли, шта
раде наша браћа Срби? Сви листом пазаре код Ју-
де. Жене *краду* од својих газда храну, па цаковима
вуку Јуди, те дају буд' за што, као да има слепога
миша под прагом, или их медом залаже. Па шта
им даје за то Јуда? Шта мислите? Бофл, сам бофл,
господине мој, . . . љубре! . . . Он вам ни гуску нашу
појести не ће, док је не почивути. А наше жене, . . .
и људи, и сви, чак и поп Стева, српски правосла-
вни свештеник, . . . сви купују код њега, код Јуде,

и мед за божињу чесницу и зејтин за кандило, што ће да припали пред свог свеца... То је грозно, господине мој. То треба да знаду наши учењаци, па о томе да пишу. Да, о томе! Треба писати књиге за народ, треба учити народ да држи новине, па да се учи, да види, да зна, да чује... Просвета, просвета!

— Не помаже ту књига, — вели му Јован. — Нема просвете, где народ не стоји економно добро. За то сте ви ту, па учите народ, ... да, учите га! Треба сви да га учимо! Ја то увек кажем, а то ћу и сам урадити: треба више учених људи да се помешају у народ, у масу. Ви имате иначе потпуно право. Ал'...

Јован је сад још већма дошао до тога уверења, да треба да остане код куће. „Треба народ поучавати. А ко ће то, ако не ће учени људи? И онако није за њега адвокација. Неје му нарав за то. Та, адвоката и онако има већ и сувише. А у државној служби, опет, не да се пропевати, чим осете, да љубиш свој народ...“

Бележник засветлио очима, па намигује на писара, — знак, да позива онога, да декламује песму „о браца-Анти и разбијеној канти“. Дакле жива скаче изнад нуле, то јест, бележник је „ухватио шпиц“.

Писар као да се нешто очемерио вечерас, па је мрзовољан. „Кадгод пије младо пиво, а њему се нешто стужи.“ Онда му је његов „виши позив“ на срцу и на језику. Тужи се на цео свет. „Младу човеку не да се прилика, да створи себи будућност. Особито је уметност у нас Срба право сироче. Ко је највише позван, да шири просвету у народ? Ко? Синови Талије, — глумци, апостоли народни! Па како стојимо у томе? Жалост! Да се заплачеш!...“ Боли га, да Бог ме, што је понижен; а понижен је, страшно понижен. Човек рођен за „виши позив“ нема готово ни свога имена данас. „Писар“, „писар“ и само „писар“, од кудгод ко иде. Е, па то боли! Он, који је научио да с позорнице, занесен небесним задахом, презире цео свет. Ох, позорница!

— Шта је теби сад опет, нотарошу? — пита га госпођа бележниковица. — Пусти момка! Није човек увек расположен, да другога забавља.

Господар начеоник, стари пензионирац... И они су ту. Господин бележник је нашао, да је вредно, да му се јави, е је Марко донео пива, А писар опет нашао је за вредно, да сам својеножно тај глас однесе до највишег места своје претпостављене власти у Брајковцу.

Е, па и господар начеоник, човек иначе мирољубив и добричина, па доста и у годинама, и он већ ратоборнији. Нешто га подиже са столице, па се узврлолио. Хоће да се пева. Друштво треба само

да пева. А он погибе за младим друштвом. Него да не увреди кога, ако би другог замолио, да запева, први сам почиње. Обадве руке пружио преко стола, па изнад чаша даје такат.

— Данас је доба рада, општега рада! — развикао се Јован с Дабижићем. — Па ради ли се? Ко да вам ради?... Ради се, да, али свако за себе. Огресли смо у гнилости. Нема ни родољубља, ни самопрегоревања. Наша се интелигенција покварила...

— Да није још нас учитеља, који издигемо за вас све, слободно бисмо могли рећи, да је народ сам себи напуштен, — дода Кнежевић. — И још се од нас захтева, да потпомажемо и књижевност, да купујемо и растурујемо књиге, да... Како ко проговори, зине на учитеља и свештеника. Господа свештеници се чине и невешти, а ти, учо, издири за народност, па кад ти треба дати хлеба, „даће Бог!“

Јеша зинуо у Јована, па само клима главом у знак, да све одобрава.

У том начеоник, као да њих тројице тамо и нема, запева своју најмилију, тихо, по свом начину, тек само да „дâ агију“:

„Дух времена сад је таки,
За слободу с' диже сваки.
Бела вила ори глас:
Устај, Србине!
И у борбу зове нас:
Устај, Србине!“

Благајник као да се замислио за својом чашом, па га се не тиче ни живи разговор између Јована и Дабижића, којима оде и учитељ у помоћ, — ни оштро супрушко објашњивање између бележника и бележниковице, која тако узела бранити писара, да се овај сам од туге неке у мало не заплака, — ни песма начеоникова. Тек када га начеоник гурну на оно: „Устај, Србине!“ — трже се, а кроз храпаво грло, загушено пивушином, једва му проби медвеђи глас, ухвативши тек последње: „Устај, Србине!“

Учитељ одустаде на то од политичких и економних питања, па стаде код „чиче“, (тако Брајковчани зову свога општинскога начеоника,) намигну на бележника, па запева звонким извецбаним гласом својим: „Јечам жела Гружанка девојка...“ Збиља, да се занесеш!

— Жено, мир! — повика бележник својој супрузи, скруни последњи остатак у својој чаши, па се извали у столицу, да слуша. Сад престаје свака субординација према својој „генералној команди“. — Докторе, — окрене се Јовану — окај се, молим те, тога грчета. Тај не ће бити паметнији ни за длаку...

— Но, но, ... — поче бележниковица.

У том јој писар у крај стола стиште руку из захвалности, што га тако мушки брањаше.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Ох! То је дивно! — прошапута милостива његова заштитница, па одговори своме штићенику опет притиском руке, и занесе се — за песмом, па паде у неку сентименталност и кокетно погледа у Јована.

Чак и Јован умуче.

А Јеша, кад немаде с ким да политизира, и сам нађе, да је најнаметније слушати песму.

Добри чича подиже главу к певачу, па му покаже место уза се.

— Ту ми седни, синовче!

А Кнежевић пушта глас где силније, где тише, да се као талас час дигне, час спусти.

И благајник —

— Ено га, стриже ушима! Кренуо и он! — пришапута писар милостивој госпођи бележниковици. (И за писара, дакле, хвала Богу, добар знак, да се раскравио, кад, ето, хоће да се шали.)

А благајнику се разведри мало оно мрко лице, зарасло у црној густој бради.

Марко дотрчао, па стао код врата, па слуша.

— Дивна идеја од вас, господине бележничке, да овде вечерамо! — кличе Дабижић, кад Кнежевић испева песму. — Дивна идеја!

И сад тек седе на своје место, одакле се беше пре једнога сахата кренуо, да иде у дућан на позив материн.

— Марко! Чашу пива!

Ево Марка. Вели:

— И пилићи су готови. Па ако је по вољи, господо, да донесем сада радованца.

— Врло добро! — проговори писар. — Пиво чисто стужи човека.

— Да, да! За вечеру радованца! — пристадоше сви у глас.

Благајник мисли: „Ништа лепше од добра пива. Ал' куд сви Турци...“ Мисли, но га мрзи, да и толико говори.

— Синовче, да те пољубим, — рече чича учитељу и привуче му главу, те га цмокну у чело...

— Господо, — диже се бележник, — ако и јесте лепи српски обичај, да се тек са печењем почиње наздрављати, ако ни вечера наша није још ни на столу, ја мислим и држим, нити могу на ино, а да не...

— Сад ће бити по сахата, — примети му жена, знајући за његов „лепи српски обичај“, за његову страст у наздрављању.

— Молим, да ми се не упада у реч... У нашој средини седи старина, који...

— А, не, не! — опре се чича, начеоник, а он је та намишљена старина; па сам устаде и диже чашу:

— У нашем венцу има једна ружа...

— Хм, хм! — продера благајник кроз грло, као да хоће да га прочачка.

Госпођа бележниковица нежно продрмуса руком, као и нехотице, своје шишке на челу, па лаким погледом прелете по друштву око стола, као да се, збиља, осведочи, да је баш она та „ружа“.

— ... једна ружа, — наставља начеоник.

— ... која има бодље, — уплете се бележник.

— Keine Rose ohne Dornen! — додаде стари пензионирац. — Господо моја! Ја дижем ову чашу у здравље једне вредне домаћице, верне супруге, једне госпође, која је ружа у нашем друштву. А то није нико други, ... мислим, да сте сви погодили, да је то госпођа супруга нашега вреднога и ваљаног члана овога друштва и ове општине, наша госпођа бележниковица. Живила!

— Живила-а-а!

— Стари курјак! — пришапу Јеша Јовану.

Али Јован као да не слуша, јер се нагао већ преко стола с чашом у руци, да се кунце с бележниковицом.

Писар сад већ нема куд ни камо. Те док се други збунили, кличући још: „Живила!“ — он се пожури, па узе извијати и завијати:

— Мно-о-га-а-ја-а-а, мно-о-га-а-ја...

„Е, сад већ видим, шта је!“ мисли благајник, кад за вечером и после вечере заређале здравице, као да му је до сад све тек као шала изгледало. Прочачка опет грло с неколико: „Хм-хм!“ — поглади брке, продрма своју столицу, зар да се увери, је ли на добрим ногама, па — на здравље! И цело вече „нити писну, нити зубма шкрипну“. Ако га тек чича опомене, да пева, да помаже, он запара својим храпавим басом, па је учинио своје.

Бележник се „дочепео ледине“, па наздравља по милој вољи, ређајући серију за серијом.

Једва око поноћи дошао и Дабижић до речи, да наздрави „оној идеји, која живи у српском народу и одржава у њему свест, да не клоне у тешкој ноћи искушења, ... да, велим, у тешкој ноћи искушења, која га је стисла, да једва може да дахне. Та идеја, господо моја, има своје живе поборнике. ... поборнике, у којима је она оличена. И нека нико не сумња, да ће та идеја погинути...“

Бележник се већ неколико пута дизао, да опет он наздрави, али га увек задржаше остали са:

— Чујмо! Чујмо! Јеша има реч!

— Да, господо моја, — опет ће Јеша. — Не ће српски народ клонуту, догод уме да шутије и мртве поборнике, (на ту је реч баш особито узахао,) поборнике своје идеје. Дух времена сад је таки. И догод дух времена буде народ схваћао, умеће поштовати заслуге свога Бранка Радичевића. („Слава!

Слава!“ заори се на ту реч око стола.)... Да, господо моја, — залеће се Дабижић све живље, — данас сутра пренећемо бесамртне земне остатке по којнога песника српске идеје, пренећемо на убаво Стражилово. У то име, господо моја,...

— Живио! Живио! — заори се опет око стола. Руке се укрестише изнад исполиваногa постоњака, чаше зазвечаше. Некоме се и столица измаче и стропошта.

И опет: „Мно-о-га-а-ја...“

А Јеша још не беше довршио, таман најлепше полетео! Но речи му се изгубише у метежу, у ком сваки својим гласом пева: „Многаја“.

Учитеља беше нестало, па га нема натраг, ево већ јаче него по сахата.

— Шта мислите, где нам је господин учитељ? — пита лагано бележниковица Јована.

— Збиља, њега нема! — примети овај.

— Не довијате се, где је? — опет она.

— Не могу да мислим.

— Није далеко.

— То може бити.

— И ви, збиља, не знате ништа?

— Баш ништа.

— Ни да он, баш у овај пар, када ми о њему говоримо, виси на прозору попине Јелене?

— А-а!...

У том ево Дабижића с пуном чашом пред Јована:

— Господине докторе, ја сам у вама познао човека, који...

После по сахата, ваљда, резултат је био те, на широко и на дугачко развезене орације, којој неје ништа сметало, што је писар, већ по не знам који пут, декламовао „ону о браца-Анти и разбијеној канти“ на велико уживање бележниково, (а чак је и благајник дигао мало обрве и удостојио деклама-

тора својим погледом), резултат је био, да су Јован и Јеша на једаред укрестили своје деснице, држећи нуне чаше, испили чаше, цмокнули се и два и три пута — и, дакле, „попили брудершафт“, то јест, потписали пасош, да могу бити један према другом неучтививији, те не само да не ће више говорити између себе „ви“, већ „братски српски“ „ти“, него Дабижић, на пример, не ће више називати Јована и доктором, а Јован ће њему, на прилику, смети од сад говорити: „Грцо“, или: Рифлијо“, или: „Швићо!“

— Паметна идеја, бележнике, да се овде мало позабавимо, — примети после Дабижић, по толики пут, бележнику. — Бога ми, паметна идеја! А и јест, брате, — окрену се Јовану, — баш смо ти ми на селу затуцани, ... их! Никакве друштвености! Социјалне наше прилике...

И Марко се, већ по одавно, помешао с гостима.

Бележник хоће да га, бојаги, боцка, па га загрлио, и пева му:

„Нит је Шваба за гајдаша, нит је Србин за бирташа!“

А и Марко загрлио њега, па пева с њим заједно...

Бележниковица одавно наваљује на бележника, да се иде кући.

— Ти иди, голубице моја! Иди, немој да се крхаш ту! — вели јој разнежени супруг. — Ти бар не мораш, ако ми мушки морамо.

— Гле, а ко вас тера, да морате?

— Један другом за љубав.

Најпосле оде бележниковица, а отпрати је Јован и писар.

Таман они пошли, а учитељ на врата.

Дочека га граја:

— О-о!

— А-а!...

(Наставиће се.)

МИЛОЈ БРАЋИ ОКО СТОЛА.

Промисао да.....

По облацима сивим химне јој поје гром
И на дну мора црвак, у бездни мрачној мрвак;
Сићана вала шапат, лелујак зелен-листа,
Звездано јато златно, на небу што се блиста!

* * *

И несташлуку твоме речицу рађа лаку
Те поток речи бива, уставу ломи сваку,
Па тако буји, расти то тамо амо леће —
Велика духа перце лепири око свеће.
Млађана духа крило тако се крши, лиња —
Што пламом гори силним, то дуго баш не тиња;

Преплане, махом чезне и у сред хладна днева,
Кад жићем север шине, слабо ће да загрева.
Несташко брза, хита — то тамо све колута;
Живота чвор се плете, махом га једним спута
И меден пољуб цикну, ето му стигло вече —
Што хуји, рони, лети — то брзо и утече.
Кад густа падне тама, пламичак ће да сине
И у том маху само мука ће да те мине.
Синцир ће пући љути, дух ће ти наћи сјају
На крило миле мајке у вечном завичају;
Ал' хоћеш у пољупцу небесну капку меда?!
То у пламичак онај нека ти око гледа,
Уждени свећу своју на пламен онај брзо,

Да не би у беспуће, над бездну не наврз'о,
 А мудрост нашу мани, слабе су у ње ноге,
 Живота пути дуги, у њему муке многе,
 Да не би своје знању чинио можда бруке,
 У море својих суза када те хитну муке!
 Та где сте, мудри људи, што вас је гуја јела,
 Те вас је влашта памет од зала спасла смела?!
 Негдањег себе сенка ено га један пузи
 И прти пуге дане у црној горкој тузи.
 Сломљен је доле наго, око му земљу гребе,
 Не може да се дигне и гледне поврх себе;
 Боли га тиште тешки, ране му срце деру,
 Што му је знање хладно оплевило баш веру;
 Те тако блуди жићем, страва га нека трза,
 И јека звона с куле празно му срце крза.
 Сред пуна света самац, па никад да се прене:
 Чија су ово јата? Ко ли је око мене?
 Та то су моја браћа, што око мене стоје,
 Та то је моја црква, што моме Богу поје!

*

Немојмо, браћо, тамо на после лаке руке,
 Немојмо само, браћо, у нове у хајдуке!
 Тима се не ће горе, слободе златна стана,
 Где за крст часни Србин није се бој'о рана.

Бражија то је књига, опаснога је смера,
 Што сваки углед руши и свему што замера.
 Ох, пуне то су главе а пуста то су срца,
 Из којих така мудрост у грешну смеру врца!
 И ова земља грдна око свог сунца броди,
 Па за виделом света и ти ми, брале, ходи —
 А да смо сви јунаци, па шта донели дани —
 Све вечним за сунашцем, а фењера се мани.
 У њему чезне уље, слаби га трну даси —
 За оним само, брале, што нигда се не гаси!
 Светови око њега дивовско коло воде
 И вечно ето тако пучином вечном броде.
 Пухора мани пуста, пуно је црна гара,
 А хладне греји груди виделом вечна жара.
 Ох немој, брале, тамо на после лаке руке!
 Та немој само, брале, у нове у хајдуке!
 Пред олтар падај свети, густа се хвата тама,
 Па себе тамо тражи и освој себе сама!

* * *

Промисао да
 По облацима сивим химне јој поје гром
 И на дну мора црвак, у бездни мрачној мравак;
 Сићана вала шапат, лелујак зелен-листа,
 Звездано јато златно, на небу што се блиста!

Јован Симеоновић-Чокић.

ЗАБАВЉАЧИЦА.

ПРИПОВЕТКА.

НАПИСАЛА КАРОЛИНА СВЈЕТЛА.

(Наставак.)

Као заслепљена сјајем високих огледала, која су допирала чак до доле, свежом бојом ћилимова и одсјајем златних оквира, застаде девојка код врата, па подиже руку, као да покрије очи од дивоте, која ју опколи, али у добри час дође к себи. У место да се неусиљено поклонила, као што то приличи изображеној девојци, поклонила се дубоко, врло дубоко, као што је, ваљда, мати тому научила; јер тешко да би пало на ум тако нежном и окретном створењу, као што је Катица, да се поклони тако невешто, како ни мало не приличи њену добу и њеној спољашности.

Бојажљиво корачајући, дрхтала је не само пред том оштром господом тамо у тој сјајној наслоњачи, што јој свилене хаљине при сваком покрету тако лепо, ах тако лепо зашупште, да јој срце у грудима престане куцати, — него и од страха, да не би полизнула на том необичном поду, који је гладак као поледица. Тако се приближавала госпођи саветниковици, а ова са неким унутарњим задовољством посматра њену збуњеност.

Та охола госпа не ће да се понизи, да преду-

сретљивом речју или осмехом осмели девојку, већ допушта, да јој приступи и пољуби јој руку, па да је онда мери од главе до пете хладним погледом.

Девојка, тек ако јој је седамнаест година, дрхће пред њом као прут. Сигурно никад пре тога неје ступила без старијег у туђу кућу; па сад стоји сама, без заштите, без одбране пред тако високом госпођом, у чијој је руци, тако рећи, њена срећа!

Саветниковица започе с њом прави испит; испитује је озбиљно као какав инквизитор, јасно и одмерено, али безобзирно, колико јој је година, како јој се зову родитељи. Катица одговара на њена питања учтиво, с очима пуним суза; стоји пред саветниковицом скрушена, као каква грешница, која очекује своју пресуду.

Тада зачује пријатан мушки глас. „Није ли по вољи, госпоћице, да седнете?“ понуди је Едмунд врло учтиво, па јој пружа столицу, и гледа на матер прекорним погледом, а ова све црвени од јада, што се ту он меша. „Мати вас не сматра за туђинку у својој кући“, настави, „иначе би се сетила, да вас понуди, да седнете.“

Девојка порумени као ружица, па се плашљиво окрену том младом човеку. Да се пре тога он није већ окренуо, кад се она осмелила, да га у име захвалности погледа својим детињастим, плавим очима, морао би га дубоко дирнути израз тај превелике благодарности у њима. Едмунд стао зловољан код прозора, па равнодушно гледа на улицу.

Неје то први пут, како га је заболела мајчина охолост према потчињенима и како је стао међу њу и увређену особу; али, на жалост, увек узалуд. Саветниковица се никад од својих права и начела не удаљава, а тек је то њено право, да се покаже као богата госпа и са висине своје, а према ђуди својој, да милостиво или немилостиво погледа на оне, који нису тако срећни као она. Сваки би је увредио, кад би је упозорио на некоректност понашања јој, а са тога намрштенога чела, из тога немилога погледа може се увек јасно прочитати, да не ће ни сад Едмунду опростити, што ју исправља.

Катица се ипак знала поред свег свог неискуства толико наћи, да није села; стала пред саветниковицу исто онако понизно, као и пре него што се за њу заузео тај заузимљиви бранилац. Ова скромност стиша нешто мало гњев будуће њене госпође; а кад се Катица задовољи са половином плате саветниковичине кухарице и кад својевољно пристаде, да ће радити и друге послове, осим што ће јој читати вести, и друго, што се још од ње устражи, и кад обећа, да ће гледати да буде свакад и у свачему од користи, — отпусти је скоро уљудно, а пријатан јој осмех заигра око танких „финих“ усана. Едмунд расејано отпоздрави девојку при поласку, а она му се поклонила тако неспретно, као што не приличи округлом јој и руменом лицу. Едмунд међу тим опет стао гледати на улицу, као да је нешто пре тога опазио, што га још и сад занима.

„Да не знам са свим сигурно, да се ђура сад негде по угарским пустарама скита“, рече саветниковици, „заклео бих се, да је онај часник, који баш према нашој кући иде, он главом!“

Саветниковица је намислила била, да Едмунда због пређашње му смелости казни хладним понашањем. Али кад зачу име ђурино, јединог сина покојне сестре своје, који је био ступио по њену упућивању у војничку службу, заборави на оно, па брзо приступи прозору.

Ђура је њен љубимац. Живахнији, предузетнији и охолији од Едмунда, а како је племенита нарав Едмундова без зависти пристала, да заузме у мајчину срцу тек друго место, то је ђура још као дете задобио целу наклоност своје тетке.

Остао је рано сироче, па спао једино на милост саветниковичину, а то је Едмунду доста важан уз-

рок, да му од срца подели првенство код матере, и да јој никад не изда његове махне.

„Боже мој, како можеш само и сумњати“, одговори саветниковица, опазивши часника, који се приближавао. „То је он, — збиља, он! Брзо, брзо пожури му на сусрет. Данас нема ништа од наше шетње! — Како бих ја отишла, кад ђура долази!“

Едмунд је послуша, али не полети баш тако нестрпељиво свом брату на сусрет. Саветниковица га опет дочека са раширеним рукама. За њега већ има лених речи, каквих свом сину никад не говори.

Ал и јесте то леп момчић, тај часник! — Висок, опаљен од сунца, озбиљна погледа, па тек како уме да се примамљиво смешка и како лепо зна да очи баца! Мора да у својим грудима вулкан скрива, кад му из очију лиже такав пламен!

А тек какав му је говор! Прича, колико се дуго задржавао у иностранству, како је тамо за тетком чезнуо, како се радовао, кад је добио налог, да има доћи са пуком у Златни Праг, и како се нада, да ће се ту неколико месеци задржавати.

А саветниковица то све слуша као очарана!

Са свим је наравна ствар, да не ће смети на другом месту становати, већ мора бити њен мили, једва дочекани гост. Одмах пошљу слугу по његове ствари и најгосподственију собу у господској кући одреде капетану за стан.

„Јоване,“ рече часник на само необично озбиљно свом старом слуги, којем је све поверавао, „овде не ћемо правити никаквих будалаштина! Разумеш! Ти знаш моје прилике, па знаш и то, да сам своје повериоце само на тај начин умирио, што сам их упутио на богату тетку, — она је једина моја нада! С тога, догод будемо спавали под овим кровом, за нас нису на свету ни вино, ни карте, ни округла лица девојачка, ни сјајне очи њихове! Ту не зна тетка за шалу!“

Јован је разумео, још те како је разумео — тако добро, да су за неколико дана сматрали капетана и слугу му у тој тако уредној кући за праве узоре господске и лакајске савршености. Много је том помогло и приповедање лукавог Јована, који сваке вечере забавља кухинску чељад веома „дирљивим“ догађајима из живота свог господина. Та зна он, да ће то донети жељеног плода, јер од уста кухаричиних и собаричиних доћи ће до „виших“ ушију, које радо слушају, шта се збивало у удаљеним крајевима.

Одношај међу браћом није се изменио. Као у прошлим годинама, тако и сад ставља саветниковица ђуру свом сину за узор лепа понашања. Но Едмунд на то ништа не вели, као ни пре; понаша се

према њему, истина, уљудно, али ипак избегава, да
www.unicef.org према њему опријатељи.

Саветниковица се љути, што је тако равнодушан

према њену љубимцу Ђура, истина, има исто тако
ваздан страсти као и она, али је ипак обазривији,
па се прави, као да ништа не опажа!

(Наставиће се.)

ПО С Е Л И М А.

ОД ЉУБИЦЕ.

XV.

Крен'о сам се за Бујиште¹⁾
Једног лепог дана,
Преко брда, дивна кршна,
Сунцем обасјана.

Ниже доле у камену
Поточић је мали,
Тихо брује и жуборе
Сребрикасти вали.

Крај потока тиханог
Бело с' стадо збира,
Једна цура поред моста
Кошуље испира!

На бујну јој косу пали
Они златни зраци,
Па је водом поливају
Несташни сељаци?

Ушао сам већ у село,
Надање ме крепи:
Та овде си, мој Србине,
Мој узоре лепи!

Та овде си међу гором,
Што већ небо па́ра;
Та овде се само српски,
Српски разговара!

Дивни људи, вредни људи,
Воља им је јака!
Та ово је жива слика
Челичних горштака.

XVI.

„Знаш ли, ћато, — неки Јова рече —
„Да је код нас право чудо било.
„Појави се мечка једног дана,
„Е, у сну се то чудо не снило!

„Страх овлада целим овим крајем,
„Мечка! Мечка! Село с' цело збуни!
„Не знам, од куд баш међ' нас да дође?
„А нико јој чорбу не натруни.

¹⁾ Лежи не далеко од Хртна.

„Кренусмо се! Ко са дугом пушком,
„Ко са мотком! Дигла с' грдна хајка.
„Нек се држи! — мислили смо тада —
„Мора пасти, весела јој мајка!

„Неки Марко пошао је први
„У руци му кремењача стара.
„Таман био код потока доле,
„Спази мечку како се одмара.

„Стаде Марко па напери пушку,
„Кресну, . . . ништа! опет кресну! Беда!
„Марко премрљо — зинуо од чуда,
„А мечка га само мрко гледа.

„У један пут подиже се прна
„Па растресе черупаву главу;
„Протегли се . . . зину . . . диже шапе,
„Марко паде на зелену траву.

„Јурну мечка па дохвати Марка,
„Пишти Марко, гора се пролама,
„За трен ока па од јадног Марка
„Нигде ништа, већ лешина сама.

„После тога, мечка с' негде скута¹⁾,
„Отишла је преко Хртна, — кажу,
„Овде и сад и отац и мајка
„За несретним Марком запомажу!

XVII.

Читлук! То је слика пуна чара!
Ту се Господ вековма одмара,
Поток тихи ту вечито бруји,
Ту певају лагани славуји,
Ту хиљаде голубова́ лети.
Ту се, ено, диже и храм свети,
Ту с' лепота с' рајевином спаја, —
Ту се мала стазица одваја,
Што те води ка пећини горе,
Где вечито таласи жуборе.

Ту бораве слуге светог храма,
Славећ' бога у дивним песмама.
Ту је школа до попова стана,
Светилиште народа ваљана,

¹⁾ „Скутати“ значи — нестати.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Е, рек'о би: ту се миље лева
А са оних планинских крајева.

Ту је јуче пред народним збором
Живом речи, топлим разговором
Мој капетан мирне, благе ђуди
Народ кор'о: куд сте зашли, људи?
Оправите цркву, веље благо.
Ту је наше и мило и драго.
Кров се руши. Та куд ће нам душа?
Народ цео ђути... ђути... слуша...
А капетан — узор од доброте
Пун благости, пун бујне топлоте,
Реч настави: „дед, кажите мени?
Црква треба, кад се човек жени,
Црква треба у ведре нам дане,
Црква треба, и кад нас сахране,
Црква нам је уточиште веље,
Црква чува наше светитеље,
Црква нам је одржала веру
— Црква беше бедем Србждеру —
Црква спаја, црква све нас мири,
Ризнице су нама манастири!
Дична Жича, Раваница стара,
Што нам храни српског цар-Лазара,
Па толике задужбине лепе,
Што нам веру у недрима крене,
То су спомен на славне нам дане,
На пропале главе крунисане.
Куд сте зашли? Куда ће вам душа? —
Народ ђути, уздише и слуша.

XVIII.

„Видиш, ђато, онај камен,
Што у њиви доле лежи?
Да си ближе само њему,
Од топа је много тежи.

„А видиш ли кбсу ону,
Што јој небо љуби лице?
То је само један део
Од планине — од Девике.

„Са тог виса — беше давно
Још у старе оне дане —
Марко¹⁾ ј' хитнуо онај камен,
У сред њиве обделане

Даљина је грдна оно,
Једва, ако топ добаци.
Ех, други су оно људи,
Мегданције и јунаци.

¹⁾ Краљевић Марко. Тај камен лежи у једној њиви на
домаку планине Девике, и орач, сопственик њиве, не ће да га
такне, но с поштовањем око њега са плугом обилази.

„Сад је нешто све знољиво
Нема срца, нема плама!
Само што нам дела стара
Живе јоште у — песмама!

XIX.

„Ја какве су оно плоче,
У крај оне мале стазе?
И крда се бела плаше,
Па далеко обилазе.

„„Латинско је оно гробље!
— Рече неки деда мали —
„„Ту су некад, знаш, Латини
„„Своје мртве покопали.

„„А видиш ли брешчић онај?
„„Под њиме је красна дбља.
„„Ту је давно пронађена
„„'една стара богомоља.

„„Иконе су њене давно
„„Почивале у свом миру,
„„Баш сам депо видио лица
„„У златноме у оквиру.

„„А видиш ли воденицу
„„Испод оног грдног кама,
„„Што га тихо... врло тихо
„„У корену поток слама?

„„Ту је, веле наши стари,
— А њима је ово знано —
„„Ту је цара Радована
„„Силно благо законано.

... Још и данас то предање
У народу овом живи;
Нико није благо видио,
Ал' благу се свако диви...

XX.

„Шта је ово? Сура стена
Подигла се у крај пута
Па је свуда у околи
Ситном травом оденута.

С ове стране поред друма
Обична је стена нека,
Ал' се спусти тамо доле,
Где протиче бујна река:

Не можеш јој врх видети,
У небо се горе диже,
Једва ако орб тамо
На крилима лаким стиже.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

То је, веле, „Момин камен,⁴⁾
А прича се о њем храни:
Била једна млада цура,
Ведро чело, ведри дани.

Навалише силне хорде,
Потурчише српску децу,
Погубише листом оне,
Што не хтеше клањат' свецу.

Већ са стене грдне скочи —
Волела је погинути.

У понору гроб је нашла,
Где протичу жубор-вали.
И сада су свето место
Сјајни зраци обасјали.

Попео сам се на врх горе,
На хладну сам стену пао,

Никола Милан.

Па хтедохе: и та цура,
— Историја тако пише —
Па хтедохе: да и она
Алкорану метанише.

Али цура... српска мома,
Није хтела Турке чути,

Па сам дуго... дуго... дуго
Свето место целивао!

XXI.

Десила се нека брука грдна
У једноме од оближњих селâ:
Умрљо човек. Поп молитву чита.
Ал' гле чуда на крају опела!

Таман попа заклопио књигу,
И савио епитрахилъ жути; —

⁴⁾ Од села Читлука, идући у села: Церовицу и Орешац, баш у крај самога пута, који води у Књажевац, диже се грдна стена, која се по овој причи зове „Момин камен.“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Таман рекао: „вечна т' памјат била!

„Путуј, синко, далеки су путе!“

Али Милан, биров у сеону,
Баш на очи смиренога попа,
Са оштрицом од сикире грдне
Поче мрца по лицу да цопа!

„Шта је ово, да од бога нађеш?

„Та из тебе сам сотона вири!

Поп повика, а Милан одврати:

„То је за то, да се не вампири!“

¹⁾ У по неким овдашњим селима постоји овај грозан обичај. Чим виде, да се мртава мало „поднаду“, они га морају да „начну.“ То је, веле, зато, да се не повампире. У вампире верују, и од њих се много плаше.

Учитељи, будиоци свести,
Свећеници, стубови олтара,
Видите ли, шта нам народ ради,
Све из свога обичаја стара?

Упутите тај невини народ,
Речју, делом, нек прене из таме.
У њему се настанио давно:
Мрак, незнање, предрасуде саме!

На вама је. Аманет вам дајем:
Будите га из тог мрака клета,
Нека и он упоредо ступа
По стопама напреднога света!

О КНЕЗУ ЛАЗАРУ.

РАСПРАВЉА И. РУВАРАЦ.

(Наставак.)

А *кад* је Милош прешао и распорио турског цара: да ли пре отпочете битке или „трајућој“ битци, или пошто се бој већ свршио? ко да ти одсече и управ каже *кад*? Der Tod Sultan Murad's — приметио је Цинкајзен (I. 202.) — in oder nach der Schlacht wird ein nie ganz aufzuklärender Punct in der älteren osmanischen Geschichte bleiben. Сравнивши казивање нашег Константина философа с казивањем грчкога Дуке и кратког турскога летописа рекао бих, да је Милош извео, што је био наумио, *кад се већ отпочела битка* и да је Бајазит одлучио битку.

Цар Мурат пао је дакле на разбојишту на пољу Косову од руке Србина јунака, војводе Милоша; то сваки Србин зна, то знају и Срби и Турци нити ко о том сумња; и Срби додају још, да је Милош био зет кнезу Лазару, но то већ није истина. Милош није био, али је Вук, син севастократора Бранка Младеновића, господско колено, био *зет*, најстарији зет кнезу Лазару, и како је Вук био зет кнезу Лазару и с тастом својим слагао се, зато се и у књизи оној, писаној по његовој заповести, у дому светих архистратига Михаила и Гаврила, задужбини и гробници цара Степана код Призрена, год. 1387. каже у запису на последњем листу, да се књига та — летописник Ђорђа Амртола — написа при *бившем* патријарху Ђир *Ефрему* (који је тада пребивао у тој Душановој задужбини), и при тадашњем патријарху Ђир-*Сиридону* у дане кнеза Лазара и вазљубљенога му сина господина Вука „содржецима же има вьсе срьбские земље паче же и поморские, и тако вь единствѣ и вь любви побѣждающе врагы свое.“ Тако је било год. 1387., и премда ни Константин философ, ни Грк Дука и његов талијански преводник, ни Дубровчанин Цревић (Тубего) не помињу Вука нити

кажу, да је на Косову с кнезом Лазарем био зет његов, Вук Бранковић, то ко сме порећи то и казати, да Вук Бранковић, у *чијој је области била Приштина и ситнички градови*, није био у боју на Косову? Ја не смем, а ти, Србине и српски сине, ако то рећи смеш, просто ти било од мене! Али ја сумњам, да ћеш ти смети или да ћеш хтети порећи то, и на основу том, што најбољи извори ћуте и не спомињу нарочито Вука, да ћеш изрећи ти: да Вук није ни био у боју на Косову. Но то је побочна ствар, али је главно питање то: *ко је осим Вука дошао у помоћ српском кнезу Лазару, ко је с кнезом Лазарем и с Вуком Бранковићем бојак био, од судни бој био против Турака на пољу Косову?*

Турци веле, или правије: турски повесници из XVI. века, Нешрије и Садудин, пишу — но ја нећу да понављам овде оно, што Нешрије о том прича, и нећу да по Хамеру и Цинкајзну помињем оно, што Садудин казује, из колико народа да се састојала неверничка војска на пољу Косову. Прочитај Хамера и Цинкајзна, и не само текет, већ и оно, што је под звездicom, крстом и крстовима, па ћеш знати, шта Турци веле о том. ко је све дошао у помоћ кнезу Лазару, да бије бој против Турака за крст часни и слободу златну; а ја ћу међутим да видим и проучим, шта браћа наша *Хрвати* о том пишу и мудрују?

„*Савезна војска србско-босанска* — пише г. Фр. Рачки (Rad III. 92.) — *савезна војска србско-босанска* под заповједи самога Лазара, дочим је босански одјел предводио Владко *Хранић*, а уз њега, како се у неуважену до сада споменику (Annales forolivien-ses apud Muratori: Script. rer. ital. XXII. 196.) наводи, бан Иван Хорват војевао — *савезна* — велим — *војска* бјеше разређена околу Приштине и т. д.“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Кнез Лазар добро је знао — то говори г. В. Клајић у повести Босне на стр. 183. — што му прети (од турскога цара Мурата I.), зато се обрати за помоћ бугарском цару Шишману, угарском краљу Сигисмунду и краљу Стјепану Твртку. Ну од свих пружи му издашну помоћ једини Стјепан Твртко. Премда је баш у тај час смјерао коначно подложити далматинске градове својој власти, сматраше ипак претећу навалу турску толи озбиљном, да је свога војводу *Влатка Хранића* одазвао из Хрватске, те га послао у помоћ кнезу Лазару. Босанској војсци придружи се и бан Иван Хорват, који се тада дешио као бјегунац на двору босанском.“ Затим цитује Клајић горе приведенe речи г. Рачкога.

И г. Армин Павић је дотакао — даб'ме после г. Рачкога али пре г. Клајића — то питање и истакао је нарочито *угреску господу* на пољу Косову (г. 1389.), за коју господу „хрватска“ јуначка песма зна и скоро само за њу зна. Књига Павићева биће ти позната, а ако није, а оно знај, Србине и српски сине, да је књига његова штампана у Загребу год. 1877. под насловом: *Narodne pjesme o boju na Kosovu god. 1389.*

И кад прочиташ ту књигу Павићеву, а ти одмах за њом узми књигу П. Годишњице Николе Чупића и потражи у тој књизи критичку студију Стојана Новаковића о тој истој теми, и прочитај оно место у тој студији од стр. 158.—162. и знаћеш, шта бих ти ја о тим хрватским писцима имао казати, но што ја не бих знао онако лепо казати, одговорити и одвратити, као што је г. Стојан Новаковић умео. А ја ћу томе само још додати, да по Рачком Ивана Хорвата помиње и Константин *Јуречек* (Исторја Болгаръ, стр. 446. „рядомъ съ ними, (т. ј. Босњаци подъ начальствомъ воеводы Владки Хранича) сражали съ хорватскій банъ Иванъ Хорватъ“) а по њему опет *Hertzberg* (о. с. р. 505.):

„Wir wissen, dass Lazar sich alle Mühe gegeben hatte, ein möglichst starkes Heer den Türken entgegenzustellen; und in der That war die serbische Armee durch den Zuzug starker bosnischer Heerhaufen (unter dem Woiwoden Vladko Hranitsch), *kroatischer Schwärme unter dem Ban Ivan Horvat*, und anderweitiger Hilfstruppen etc. и напоследку Алфонзо Хубер (Geschichte Oesterreichs II. 347.: „auf dem Amselfelde (Kossowo polje), westlich von Prishtina, stellte sich ihm (dem Sultan) der Serbenfürst Lazar mit den bosnischen Hilfstruppen, *bei denen sich auch Johann Horwathi befand*, — entgegen“ и да у оном пре г. Рачкога неуваженом споменику дотично место гласи:

„Anno domini 1389. de mense Junii — apud Durachium Amoratho Theucrorum rege Graeciae et Dalmatiae agrum devastante et omnia depopulante, contra

Christianos horrida bella committuntur; sed contra Theucros quibusdam conjuratis Christi fidelibus, *Rege Rassi, Rege Ungariae, Comite Lazaro et Domnie Johanne Banno cum Crucesignatis interemptus est ipse Amorathus, utroque exercitu in campis remanente, maxima tamen cum caede.*“ Ту се уз Јована бана са крижарима или крстушима помиње кнез Лазар, угарски краљ (Жигмунд) и рашки краљ или ти краљ Србљем (Твртко), па ипак г. Рачки, који је први уважио тај споменик и то место у том споменику, не каже, да се на Косову с Турцима био и угарски краљ Жигмунд и да је у том боју главом био босански краљ Твртко. Јован Хорватовић био је после Николе Горјанског (старијег тога имена) Мачвански бан, после одметник и вођа устаника у Угарској и у Словињу, а није био хрватски бан, као што га назвао К. Лиречек, нити је могао довести на Косово „kroatische Schwärme“, као што се Херцберг изразио. Или да није Талијан, који је записао оно у оним аналима, мислио на Ивана Пализну, Crucifera? Но мислио он на кога му драго, ја мислим, да ће се на мутно то казивање тешко још ко позвати, кад успише повест о боју на Косову г. 1389.

Поменућ, да угарски краљ Жигмунд није био у боју на Косову; но не само да он сам није био, већ није ни помогао кнезу Лазару против Турака. „Sigismund hatte dem serbischen Fürsten“ — пише поменути Хубер на стр. 348. — „keine Unterstützung geleistet, obwohl Lazar kurz vorher durch seinen Schwiegersohn Nikolaus von Gara bewogen worden war, sich der Oberhoheit des Königs von Ungarn wieder zu unterwerfen, und sich zu den gleichen Abgaben und Leistungen, wie unter dem Könige Ludwig, zu verpflichten (S. meine Abhandlung: „Über die Gefangennehmung der Königinnen Elisabeth und Maria“, S. 528.). Исти тај темељни и прецизни немачки историк вели на истој страни у примедби под 1) још и ово: „Dass auch ungarische Hilfstruppen unter *Gara* mitgekämpft hätten, wird durch die Urk. K. Sigismunds für denselben, ap. Fejér X. 4. 660 sqq. (665) nicht bloss nicht, wie Zinkeisen und die ungarischen Historiker behaupten, bestätigt, sondern durch ihr Stillschweigen geradezu widerlegt. Was hier über die Kämpfe Garas mit den Türken berichtet wird, fällt in ein späteres Jahr.“

Хрвати дакле нису — били су на дому збуњени, па нису ни могли доћи браћи својој у помоћ; нема ти на Косову ни оне силне „угреске госпде“, коју помиње и о којој толико певати знаде г. А. Павић, односно Павићева „хрватска пјесма“, па да нису Власи (Румуни) дошли у помоћ својој православној браћи на Косово? И доиста *К. Јуречек* помиње у поменутој књизи и на поменутој страни и

Влахе тврдећи, да се на Косову уз Бугаре и ине били и „румунскія вспомагательнѣя войска воеводи Мирчи (Rossler, Rom. Stud. 312.). *Реслер* пак, на кога се Јиречек позвао, вели о том овако: „*der walachische Wojwode Mircea nahm Theil an der berühmten Amsfeldschlacht (1389.), welche die Christen verloren; ob er aber persönlich zugegen war, ist zweifelhaft*“, — али брзописцу, Немцу Херцбергу то није ни најмање „*zweifelhaft*“ и он на поменутом горе месту к речима: „*und anderweitiger Hilfstruppen*“ одмах са свим сигурно и као да је сам својима очима видио у боју Мирчету војеводу, додаје: „*wie sie namentlich der energische walachische Wojwode Johannes Myrtseha auf den Kampfplatz führte.*“ *Реслер* је познавао и знао је боље, него икоји Немац, влашке историјске изворе и знао је, шта ти влашки извори за старију повест вреде — и ја не знам, зашто он не спомену онај извор и споменик, у којем је нашао и који га је уверио, да је Мирче послао своју војску кнезу Лазару у помоћ. Рећи само, да је слао а не казати, откуда је он то дознао, то је гола тврдња и то је толико, колико говорити у ветар. И како само влашки војвода Мирче да пошље један одел своје војске на Косово, и преко које земље да допре та влашка трупа до Косова? Преко државе ли бугарског цара Срацимира у Видину? И шта је радила јака турска посада у Нишу?

Ми не знамо, како је поменути цар бугарски у Видину, клетвеник краља угарскога, стајао према српском кнезу Лазару, тасту бугарског цара у Трнову, Шишмана или сина његова, царевиња Александра, само се зна, да се оба та цара бугарска а браћа од две матере непрестано међу собом трла и затирала све до пронасти цареvine у Трнову (год. 1393.)

А осим тога рекао бих ја, да је влашки војвода Мирче г. 1389. имао друга посла и да му није било до помагања кнезу Лазару војском на Косову. Без ваљане сведочења тешко је веровати, да је влашки војвода Мирче ма како учествовао у боју на Косову.

Још се *Бугари* и *Арбанаси* спомињу, да су похрилили и са Србима бојак били на Косову. („Бугаре, спасијеси при гибели свои родине,“ К. Јиречек I. с.; Херцберг I. с.; Хубер I. с.)

Што се Бугара тиче, то нека нам г. Панта реши, да ли је у хришћанској војсци на Косову било и Бугара? и ако их је било, колико их је било, и какви су и откуд су били ти Бугари: да ли из државе цара Шишмана или пак из државе цара Срацимира, или може бити из Македоније, из државе Ђутице Богдана, или Бега Констандина и Краљевиња Марка? Ја ето признајем, да не знам, да ли их је било, а г. Панта, ако и то зна, нека каже и

ја ћу му се први поклонити и рећи: Евала, Србине и српски сине!

А за љуте Арбанасе шта да кажем? „— и многочисленне владѣљца из *Албани*, из којихъ оченъ многимъ не привелось болѣ увидѣть своей родине“ написао је мирно и без љутње К. Јиречек. И могао је тако написати г. Јиречек, јер је имао за себе сведочење D. Giovanni Musachio Despoto dell Epiro, који је у историји илити родослову куће своје записао и ово: „*Amuratte, con gran impeto fé l'impresa de Servia e Bulgaria. Ma Lazaro, Dispoto de Servia e Marco, re di Bulgaria, e Theodoro Mosachi secondo genito di nostra casa et altri signori d' Albania uniti insieme vennero alla battaglia, e fur rotti i Christiani, e se morse il predicto Theodoro, che portava seco grossa banda d' Albanesi, e fu prigionie il detto Lazaro de Servia e poi fu fatto morire.*“ (Hopf, Chroniques grécoromanes p. 273.) За то казивање тога Епирца, који се потуцао по Италији и у почетку XVI. века скрпао оно родословље и повест своје куће, ја не дам ништа, а држим, да ни пред г. Јиречком данас казивање то већ нема оне цене, коју је негда и тада, кад је писао историју Бугара, имало; и како већ само за то да има, кад се једним дахом спомињу српски кнез Лазар, *бугарски краљ Марко* и Тодор Мусићи са осталом ситнијом арбанашком господом као савезници на пољу Косову? У тим мемоарима арбанашкога деспота често ничу Албанези и тамо, где нису посејани.

Још је непозданије оно, што Хамер (I. 209.) и Цинкајзен (I. 260.) тврде и што је у овој расправи већ једном поменуто, а то је, да је у боју на Косову био *Ђорђе Кастриот*, арбанашки господин, и да је он у већу одбио предлог, да се ноћу на Турке нападне. Познати не с најбоље стране ковач родослова и родословних таблица, Флавије Комнин, помиње до душе неког *Ђорђа Кастриота*, као деда славнога Ђурђа Кастриота, реченога Скендер-бега, (в. Дифренов Шугицим v. et n. p. 137.)

Али ни Хопф ни Макушев, који су у новије доба највише писали о Кастриотима, не знају ништа о том, да се отац Ивана, оца Ђурђа Кастриота, звао Ђурађ, нити ико други, осим може бити Садудина Турчина, зна, да је Ђурађ Кастриот баш био и да се крвавио на Косову.

Осим тога други Турчин, а имено Нешрија, као што је већ једном казано, друкчије зове онога, који је у већу, у очи битке држаном, одбио онај предлог о ноћном нападу на Турке.

Кад дакле ни Хрвати ни Утри ни Власи ни Бугари ни Арбанаси, (а Френке, Чехе и Пољаке које Турци такође спомињу*), нећу ни да поменем) нису

*) In Somma i Prencipi di Bosnia, d' Italia, d' Hunga-

дошли српском кнезу Лазару и Србима, кад је цар Мурат заузевши Тракију и у Адријанопољу утврдивши столицу своју, потукао краља Вукашина и брата му деспота Угљешу и покоривши српску и бугарску господу у Маџедонији и грчке царевице и бугарскога цара у Трнову и заузевши већ Средац и град Ниш пошао са силном војском на њих, да их сасвим пода се стави, — кад, велим, ни Хрвати ни

gia, di Vallachia, d' Albania, di Bogdania, di Polonia e di Bohemia, si collegerano con Lazaro Principe di Servia“ пише по наводу Цинкајзеневом Садудин на стр. 142. И Цинкајзен примећује: „Polen und Böhmen nennt Seadeddin wahrscheinlich anstatt der Herzegovina.“ Немац тај не зна, да г. 1389. није било Херцеговине.

Угри ни Бугари ни Арбанаси насу дошли, а тешко да су и могли доћи Србима у помоћ, да ко се онда осим кнеза Лазара и Вука Бранковића борио на Косову с Турци за крст часни и слободу златну? Кажу и пишу, да је босански краљ, који се писао краљ Србљем и Босни, Стефан Твртко, онај краљ Твртко, који је оно писмо писао Трогирцима и ком је онај Флорентинац у име општине флорентинске одговорио онако на друго писмо, које је краљ Твртко и у Флоренцију послао био, — одговорио и честитао краљу победу одржану над Турцима дне 15. јуна 1389., — кажу и пишу, велим, да је тај краљ послао кнезу Лазару у помоћ свога великога војводу *Влатка Вуковића* са 20.000 војске.

(Наставиће се.)

БРАНИЧ СРПСКОГА ЈЕЗИКА.

ПИШЕ ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ.

Нај. — Госп. М. В. Веселиновић у свом органу „Српство“, бр. 4., год. 1888., вели, да је некад питао Даничића, за што се не пише *нај* одвојено од компаратива, па му је Даничић на то одговорио овако: „Такав је склон и значај речи у српском језику, те се природно и убичајило, да се у нас не раздваја; али код придева, који се почињу са *ј*, ваља одвојено писати, јер би једно *ј* морало отпасти, кад би се уједно писало. И ја сам мишљења, да се одвојено пише *нај* испред придева, који се с *ј* почињу.“ Али при свем том вели г. Веселиновић на крају свога чланка овако: „Молио бих знаоце српскога језика, да ову ствар потврде или изнесу противно мишљење, те да се не дешавају више препирке и да се једном подједнако пише, а не тројачко као сада: *нај јаснији*, *најјаснији* и *најаснији*.“ Ја мислим, да се може повести реч не само о оваким компаративима, који почињу са *ј*, да ли треба *нај* одвојено писати од њих, кад значе суперлатив, него и у опће да ли треба *нај* одвајати од компаратива, кад значе суперлатив, или не. Даничић је спајао *нај* са компаративом, а одвојено је писао *нај* само онда, кад придев почиње са *ј* као: *нај јаснији*. Али може ко казати: кад се може писати *нај јаснији* одвојено, за што се не би могло писати онда и код свију суперлатива то *нај* одвојено, као: *нај млађи*, *нај леши*. Може ко казати: или ваља код свију суперлатива *нај* састављено писати са придевом или одвојено од придева и, да богме, да би се онда, кад се *нај* пише састављено, морало писати суперлатив од *јасан* са једно *ј*, т. ј. *најаснији*. Али мени се чини, да се у говору чују оба *ј* у *нај јаснији*, за то их оба ваља и писати. А кад се оба напишу, онда се мора *нај* од *јаснији* раставити, јер

кад би били састављени, онда би морало једно *ј* испасти по закону гласовном у српском језику. А кад би писали *најаснији*, онда мислим, да то не би било онако, како у истини по изговору гласи, за то ће бити најбоље писати *нај јаснији*. А ко пише *нај јаснији*, а овамо *најлеши*, томе се може опет пребацити, да је инконзеквентан. Треба ли, дакле, *нај* одвојено писати од компаратива, кад значе суперлатив, или састављено? Ја мислим, да се може по науци боље бранити оно мишљење, по коме се ваља писати *нај* с компаративом састављено, и то за то, што ја, н. п. *најмлађи* схваћам као недовршен композит, као што га схваћа Миклошић и као што га је морао схваћати и Даничић. А кад га као недовршен композит схватимо, као што се тако и мора схватити, онда се мора *нај* са компаративом заједно писати, као што се речи у опће у недовршеним композитима морају заједно писати, као: *наглух*, *накрив*, *патруо*. Речи *наглух*, *накрив*, *патруо* јесу сложене речи, те се пишу заједно, јер стоје у заједници под једним акцентом: *на̀глух*, *на̀крив*, *па̀труо*, а кад су без *на*, онда имају свој други акценат: *глу̀х*, *крив̀*, *тру̀о*. Тако исто и *нај*, кад је сложен са компаративом, стоји с њиме у заједници под једним акцентом, т. ј. *нај* са компаративом ваља изговорити као једну реч. На пример позитив *млад* гласи с акцентом *мла̀д*, компаратив *мла̑ђи*, а суперлатив *на̑јмла̑ђи*. Компаратив *мла̑ђи*, кад се спојио са *на̑ј*, изгубио је свој акценат и ступио је под заједнички акценат речи *на̑ј*, те гласи *на̑јмла̑ђи*. *На̑јмла̑ђи* ваља, дакле, изговорити као једну реч, јер има један заједнички акценат. Кад, дакле, схватимо суперлатив као недовршен композит, као што су *наглух*, *накрив*, *патруо*, онда га

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BE

ваља писати са *нај* заједно, а не растављено. Али други могу можда то *нај* у суперлативу и друкчије схватити. Да сам почео о овом мислити, покренуо ме сам Вук, који је иначе писао *нај* са компаративом састављено. Он у свом „српском рјечнику“ од год. 1818. вели на стр. 46: „Кад се сравнителноме степену дода спријед *нај*, онда постане степен превосходни, н. п. *богатији, најбогатији, бољи, најбољи* и т. д. Може бити да би ово *нај* требало писати само за себе: *нај богатији, нај бољи* и т. д. као што чине и други њекоји Славенски народи.“ У истом речнику вели Вук код речи *нај*, да значи та реч *am* (um den Superlativ zu bilden), *најбољи, am besten, der Beste, maxime, super omnes.*“ Овде пише Вук *нај бољи* растављено. Али у „српском рјечнику“ од год. 1852. пише *нај* с компаративом састављено и у опће писао је *нај* увек с компаративом састављено. Вук је, дакле, по свој прилици схваћао доцније суперлатив коо недовршен композит, за то је и писао *нај* са компаративом заједно.

Да видимо, шта значи то *нај*?

Копитар у Ключеву Глаголити вели: Videturque haec *нај* particula nata ex *надъ* (supra), ut adeo најскорѣ sit quasi supra citius, aut germ. am (i. e. an dem) schnellsten (стр. 58.). Шлајхер вели о овоме у Formenlehre der Kirchenslavischen Sprache стр. 180. ово: Kopitar und Schafarik leiten es von der praep. *надъ* super ab, was sich dadurch empfiehlt, dass auch die praep. *упе* in ähnlicher function erscheint, freilich ist mir ein zweiter fall eines lautwechsels *d* zu *u* nicht bekannt. Миклошић у Vergleichende Stammbildungslehre der slavischen Sprachen на стр. 359. вели о овоме: Ob das zur steigerung verwendete *na*, wofür jetzt meist *нај*, im westen des nsl. sprachgebietes *nar* d. i. *na že*, mit der partikel *na* identisch ist, ist zweifelhaft. Али при свем том, кад се узме на ум, да у новом словенском језику долази и *на* место *нај*, као *намлајши*, а и у руском језику долази *на* кад кад и за суперлатив, као: *наиервѣий* allererste, *настарѣиѣй* allerältester, онда се може узети, да се *нај* развило из *на*, од куда је постало и *надъ*. Али можда ће ко год казати: Било како му драго, долазило *нај* од *на*, из којег се и *надъ* развило, или не, свакако наше *нај* одговара немачкоме *am*, латинскоме *maxime*, рускоме *самѣй*, н. п. *am besten, am schnellsten, maxime idoneus, самѣй богатѣй* *человѣкъ*. Кад се узме на ум, да се у свима овим језицима *am, maxime, самѣй* пишу одвојено од адјектива, онда можемо се запитати, за што не би и ми писали своје *нај* одвојено од адјектива, тим пре што је већ Даничић завео, да се пише *нај јаснији* одвојено. А кад се може писати *нај јаснији* одвојено, онда конзеквенција иште, да и све друге суперлативе тако

пишемо, као *нај лешии*. Можда ће ко помислити, кад се *нај лешии* испореди са *am besten*, онда не мора бити *нај лешии* недовршен композит, ма да *лешии* стоји са *нај* под једним заједничким акцентом, као н. п. и предлог са својим супстантивом што стоји под заједничким акцентом, па ипак несу недовршени композити, нити се пишу заједно н. п. Дунав, *на Дунав*, *од Дунава*; Будѣм, *у Будѣм*, *из Будѣма*; Земѣн, *у Земѣн*, *из Земѣна*; војска, *на војску*; Митровица, *из Митровице*, *у Митровицу*, *у Митровици*. Могу, дакле, други рећи: И ови предлози стоје са овим супстантивима под заједничким акцентом, па ипак их не пишемо заједно, нити мислимо, да сачињавају са својим супстантивима недовршен композит. Ја мислим, да су ови докази привидни. Кад се ова ствар добро узме на око, онда мислим, да се не може наше *нај* са нем. *am*, лат. *maxime*, руск. *самѣй* испоредити. У овим језицима је очевидно, да *am, maxime, самѣй* не сачињава са својим адјективом недовршен композит, докле у српском језику не може се *нај* са својим компаративом друкчије схватити, него као недовршен композит. Ја га бар не могу друкчије схватити. Друго је нешто *am besten, maxime idoneus, самѣй богатѣй*, а друго је наше *најмлађи*. Онамо видимо, да су *am, maxime, самѣй* према својим адјективима самосталне речи и да се не могу заједно писати, докле напротив у српском језику *нај* и нема самосталнога облика у овом значењу, него се појављује само у заједници са компаративом, да покажу суперлатив. Ми смо мало час видели, да се управо и не зна, шта је то *нај*; и ми знамо за *нај* само, кад је у заједници са компаративом под заједничким акцентом, да значи суперлатив. *Нај* значи нешто само онда, кад је у заједници са компаративом, а *am, maxime, самѣй* имају значење и као самосталне речи. *Нај*, дакле, са компаративом сачињава недовршен композит. То се види по сталном заједничком акценту: *млад, млађи, најмлађи*. Што смо пак споменули, да и предлози са својим супстантивима стоје кад кад под заједничким акцентом, то се не може испоредити са недовршеним композитима. Предлог кад кад стоји са својим супстантивом под заједничким акцентом, али не под сталним заједничким акцентом, за то се и предлог са својим супстантивом и не може схватити као недовршен композит, н. п. каже се *Земѣн, у Земѣн*, а овамо опет у *Земѣну, војска, на војску*, а овамо опет *на војсци*, и што супстантив са својим предлогом стоји само у одређеном падежу, а не може с њиме остати кроз све падеже, које има супстантив. Дакле, види се, да предлог са својим супстантивом не стоји под сталним заједничким акцентом, за то са својим супстантивом и не чини недовршен ком-

позит, докле *нај* са својим компаративом стоји под сталним заједничким акцентом у сваком облику, као: *најмлађа*, *најмлађега*, *најмлађењу*, *најмлађем*, *најмлађе* и т. д., што је јасан знак, да је *нај* са својим компаративом недовршен композит. А кад је недовршен композит, онда се не може друкчије писати него заједно, као што се пише и *наглух*, *накрив*, *натруо*.

Има у српском језику речца *пре*, која са придевом у позитиву чини ту исту службу као *нај* са компаративом, н. п. *прекрасан*, *прелеп*, *преисподњи* *infimus*. Па тако је и у српско-словенском језику: прѣблагъ *optimus*, прѣбогатъ *ditissimus*, прѣболий *maximus*. Хоће ли коме пасти на памет, да пише *пре* одвојено од адјектива. Ја мислим, да не ће, јер је сваком јасно, да је *прелеп*, *преисподњи* недовршен композит. А кад *прелеп* са *најлепши* испоредимо, онда се можемо запитати, за што у *најлепши* да *нај* одвајамо од *лепши*, а у *прелеп* *пре* од *леп* да не одвајамо, кад је очевидно да *пре* са *леп* ту исту чини службу што *нај* са *лепши*? *Пре* са *леп* стоји под сталним заједничким акцентом прѣлѣп, исто тако као и *нај* са *лепши*: *најлепши*, те по томе кад је *прелеп* недовршен композит, онда је и *најлепши* недовршен композит и треба да се пише заједно као и *прелеп*. Осим тога *нај* се пише и у старом словенском заједно са својим придевом, као: *најнахус*, *најнаште*, *најнапк*. Писало се и у старом српском језику заједно: *највеке*, *најбрже*, *најмлађи*, *највећу* *печатъ* (вид. Дан. речн.). Писало се *нај* и пише и данас и у српском језику заједно, јер се осећало, да *нај* са компаративом чини недовршен композит. Бугари и Словенци пишу *нај* заједно, као што се види из Миклошићевих дела.¹⁾ Чеси пишу *неј* састављено са компаративом: *nejsilnější*, *nejstarší*, *nejkrasnější*, *nejsvětější*.²⁾ Као што је у српском *нај* са компаративом недовршен композит, тако је и код других Словена, који имају то *нај*. Кад је, дакле, у старом слов. језику, у српско-словенском, српском и у другим словенским језицима то *нај* са компаративом недовршен композит, онда је јасно, да се *нај* мора писати заједно.

Можда ће ко год запитати, за што сам о овој ствари толико развео, кад није о том говор, треба ли у опће *нај* од компаратива растављати. Ја не бих о овој ствари толико развео, да није преда мном *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, што га издаје

¹⁾ Ј. Шуман у *Slovenskoj slovnici za srednje šole* пише час састављено, час растављено.

²⁾ Вид. *Böhmische Schulgrammatik für deutsche Mittelschulen und Lehrerbildungsanstalten von Josef Masařík*.

југославенска академија, а обрађује П. Будмани. По којни Ђуро Даничић писао је *нај* састављено с компаративом у *Rječniku*, а после смрти његове настављачи *Rječnika*, г. Ваљавац и Будмани, у 5. свеску писали су такође састављено. У 6. свеску пише г. Будмани, који је примио обрађивање *Rječnika* сам, састављено *нај* са компаративом. У 7. свеску пише и састављено и растављено, а у 8. и 9. свеску увек растављено. Ја мислим, да није потребно ово примерима потврђивати. Ко хоће да се увери, нека отвори ове свеске *Rječnika*, па ће се уверити о овом. Ми би имали приметити, да је г. Будмани требао пре, него што је почео обрађивање *Rječnika*, обележити с разлозима све оне тачке, којима се удаљио од Ђ. Даничића, да и ми други знамо, на чему смо. Да је г. Будмани обележио све тачке, којима се удаљује од Ђ. Даничића, онда би ваљда у 5. 6. и 7. свеску дошло *нај* са компаративом растављено и тако би се боље пазило и конзеквентно би ушло растављање *нај* од компаратива у све свеске, а, друго, изнели би се и разлози, из којих би се видело, за што да се пише растављено. Из овога, што сам рекао, видеће сваки, за што смо ово питање у опће покренули. Како га не би покренули, кад видимо, да се растављено *нај* од компаратива пише у *Rječniku*, на који су упрте свију нас очи. Али и кад се буду кад год изнели разлози, за што се у *Rječniku* пише *нај* растављено од компаратива, мислим, да не ће бити тако снажни, да ће нас убедити о овом. Грдна је штета само, што нам није Даничић где које питање оставио разложено онако, како је он знао разложити. Што се тиче овога питања, ја мислим, да су Даничићу били ти исти разлози пред очима, које сам и ја напред споменуо. Из споменутих, дакле, разлога мислим, да се *нај* треба са компаративом заједно писати, и само нас онда приморавају закони нашега језика, да једно од другог растављамо, кад се компаратив почиње са *ј*. Да је Даничић писао компаратив са *нај* састављено, може се сваки уверити, који отвори ма коју његову књигу. А да је пред компаративом, који почиње са *ј* *нај* растављао, то можда није сваком унало у очи, за то ћу споменути неколико примера о овом, н. п. Кад умире безбожник, пропада надање, и *нај* *јаче* удање пропада. (Приче Соломунове 11. 7.); Лав, *нај* *јачи* између звјерова, који не узмиче ни пред ким. (Приче Солом. 30. 30.) Ја мислим, да ово правило и са изузетком боље одговара својству српскога језика, него оно правило, које би гласило, да се *нај* од компаратива у опће раставља, кад значи суперлатив.

КОВЧЕЖИЋ

УЗ НАШУ СЛИКУ.

У 50. броју „Стражилова“ од прошле године на страни 799. обећали смо нашим поштованим читаоцима, да ћемо се поближе осврнути на живот и рад заслужнога Србина уметника и књижевника Никола Милана. Са драгом душом откупљујемо сад реч своју те приказујући у данашњем броју лик његов, ево хоћемо читаоце „Стражилова“ да упознамо с њим. Опширан животопис и оцену рада Милана донео је Загребски Србобран“ у Марту године 1886., кад је Милан славио двадесетпетгодишњицу свога глумовања. Из „Србобрана“ је и „Позориште“ прештампало тај животопис у својем 42. броју од године 1886. а ми ћемо овде у две три само рећи, ко је Милан и као глумац и као писац. Милан се родио у Будиму године 1843.; ту је учио гимназију а као младина од 18 година ступио је ту први пут на немачку позоришту. После је по разним немачким позорицима глумио, док није године 1875. дошао у Београд, а одакле је идуће године прешао у Загреб, где још и сад делује као признат и омиљен уметник. Од како је у Загребу, написао је за тамошње земаљско казалиште ова дела: „Ветеранац“, „Амаида“, „Без бркова“, „Два Леополдовца“, „Тврдоглавац“ и либрето за оперету под написом „Афродита“. — Драги наш пријатељ, уважени члан нашег српског народног позоришта Михајло Димитријевић, млађи пријатељ и поштовач Миланов, на молбу нашу, да нам за лист наш напише своје мишљење о уметничком раду свога старијег друга, овако карактерише Милана као глумца уметника и човека: Као уметник стоји Никола Милан у првоме реду међу свима српским и хрватским уметницима. Његова разнострочност у приказивању сведочи, да је Милан потпуно образован и даровит уметник Сада највише приказује струке: бонвивана, и доброћудних старца; као бонвивану нема му премца код сватри позоришта наша, а као доброћудни старац може се мерити са свакима нашим уметником. Свака и најмања ситуација у његовим улогама израђена је и дотерана на вештачки начин, а својом духовитошћу и уметношћу уме дотерати и усавршити и оне ствари, које се случајно самом писцу омакле. Као редитељ показао је већ толико пута, да у њега има и укуса и разумевања, јер најмање сценичке темпоше на позорици изводи на лак и прикладан начин. Као учитељ може потпуно бити задовољан са признањем и захвалношћу својих ученика, који већ сад одлична места заузимају на Загребској позорици. — Никола Милан је и у кући и у животу и друштву Србин душом и срцем. Председник је српског црквеног певачког друштва у Загребу, а нема тога Србина глумца, који се у Загребу обратио на Николу Милана, а да је отишао од њега непотпомогнут било материјално, било морално. — Од своје стране желимо честитому Милану: нека га Бог покљиви још дуго на корист народа. Па испунила му се жеља, коју је изразио: „Да ми је још за живота уграбити прилике, да одем у Нови Сад, да се покажем и видим оно јато, из кога сам поникао!“ Кадгод дође, добро је дошао!

Г Л А С Н И Ћ.

(Српска кр. академија у Београду) држала је до сад 10 свечаних скупова, и то шести: 7. фебр., у којем је читао академик Д. С. Нешић своју свечану расправу о Лајбницову инфинитезималном рачуну; седми: 14. фебр., у којем је професор Љуба Ковачевић читао своју расправу о Немањи; осми: 21. фебр., у којем је професор Свет. Вуловић читао своју расправу о Бранку Радичевићу.

САДРЖАЈ: Циганче. Песма од Војислава. — Дух времена сад је таки! (Наставак.) — Милој браћи око стола. Песма Јована Симеоновића-Чокића. — Забављачица. (Наставак.) — По селима. Од Љубинка. — О кневу Лазару. (Наставак.) — Бранич српскога језика. — Ковчежић. Уз нашу слику. (Никола Милан.) — Гласник. — Читуља.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Влажића у Београду.

СРПСКА ШТАМПARIЈА ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА У Н. САДУ.

— У понедељник 22. фебр. на дан обновљења српске краљевине имала је академија први годишњи свечани скуп у дворани велике школе. На скупу је замењивао председника Ч. Мијатовић, који је, отворивши скуп, изјавио жалост, „што на овој првој годишњој свечаној седници својој на председничкој столици не виде онога, без кога ова свечаност не може да буде потпуно свечана и једино с којим би она могла да буде права свечаност, што темка и дуга болест није дала, да скупу овом председава наш, за науку и отаџбину много заслужни, од свакога и од свију поштовани и уважени и опште љубљени председник др. Јосиф Панчић“. На том истом, по реду деветом скупу читао је академик Милан Кујунџић своју приступну расправу: „О вољи и слободи.“ По што сад председников заменик, по уобичајеном начину, прогласи Кујунџића за правог члана срп. кр. академије, академик Јован Жујовић, који привремено врши дужност сталнога секретара академије, прочита извештај о раду академику у првој њеној години. За тим председников заменик прогласи, да је академија изабрала себи за праве чланове ове научнике и књижевнике ван Србије: Фрању Миклошића, Ватрослава Јагића, Валтара Богашића, Илариона Руварца и сликара Павла Јовановића; за дописне чланове ван Србије: Фрању Рачкога, каноника у Загребу, Спиру Брусину професора у Загреб универзитету, Петра Будманића, уредника „Рјечника српског или хрватског језика“, Ивана Ст. Јастребова, В. Васиљевскога, Т. Устелскога, А. Лескина, професора у универзитету у Јени, Јакова Игњатовића, књижевника у Новом Саду, А. Дворжака, композисту у Прагу, Јована Живановића, професора у гимназији у Карловцима, и Миту Петровића, професора у препарандији у Сомбору; а из Србије: Гигу Гершића, министра правде, Стојана Бошковића, члана државнога савета, С. Лозанића, професора у великој школи, Владана Борђевића, уредника „Отаџбине“, и Лазара К. Лазаревића, новелисту. Тим је затворен тај први годишњи скуп. — На десетом скупу, 13. о. м. читао је академик Љубомир Клерич своју расправу „о компензацији клатна“.

ЧИТУЉА.

У Панчеву је пре недељу дана умро један од млађих наших сарадника, честити млади Србин Павле Радојчевић, правник четврте године на Бечком свеучилишту. Био је то даровит, вредан, озбиљан и карактеран младић. Гимназију је учио у Винковцима и Карловцима и ту је положио испит зрелости са одликом. Да је среће те да је био дужег века, био би се запело дигао међу чувене и вишене синове српског народа. Читаоци нашег листа имали су прилике познати нежну душу покојнога Радојчевића у његовим песмицама, што их је у „Стражилову“ саопштио године 1885., па родољубиво му пламено срце у извештају о прослави Вука и Вишњића лавске године у Бечу од стране „Зоре“, којој је покојни Радојчевић као председник стојао на челу; па имали су прилике читаоци „Стражилова“ познати му и лепи посматрачки дар у погођеној му слици са села из Срема под натписом „Наш биров Љуба“. Штета и опет штета, што га тако млада а тако вољна и позвана умна радника мораде нестати са света. Са болом у души праштамо се са младим вредним прегаоцем те му на расстанку вапијемо: Лака ти црна земља и вечан ти био спомен!